

ljice, spominja nas v p. 42. 43. nekih narodnih šeg ali navad z opomeno, da se jih držimo; ker le v svoji osebnosti more si narod biti sam svoj, ne pa, ako se razmaže, ter nasleduje tujstvo; samo ako bi take šege bile od škode ali sramote, kakor eno spominja v p. 44 „pijanke“ — opustimo jo, ali kar še bolje, dajmo ji pomen, da bode narod iz nje imel korist. Kaj nima naš narod naravnih krasot, kakor so plitviška jezera (p. 39.)? (Kon. prih.)

* *Kratka staroslovenska slovnica.* Spisal J. Marn. V Celovcu natisnil Jan. Leon 1863.

Česar smo dosegli živo pogrešali, dobili smo zdaj po skrbi učenega gospoda prof. Marn-a, pravega učitelja slovenščine na gornji gimnazii ljubljanski, — namreč staroslovensko slovnico, na kratko osnovano, pa tako dobro izdelano v domači besedi, da ne moremo želeti bolje. Staroslovenščina je podlaga novoslovenščini: to je zadosti, da se delo Marnovo že samo po sebi priporoča vsacemu, ki se hoče temeljito učiti maternega jezika. Cena lični knjižici je le 50 nov. krajc., ako se vzame pri gosp. Marnu samemu; po bukvarnicah velja 60 krajc.

Iz opisa Patonovega potovanja po jugoslovanskih krajih.

1. Benedke in primorski Slovani. *)

„Ime Venezia (Benedke) je slovansko“ — pravi Anglež Paton — ktero zaznamuje mesto Venetov ali Vendov; to poslednje je gotiško (?) ime za vse slovanske narode. Talijanske (benečanske) imena Barbarigo, Močenigo, Gradenigo in še več družih plemenitih benečanskih rodov so slovanske korenine — končnica igo se ujema s slovansko končnico ich**) (nekdaj, zdaj pa ić)... Ko je francozki kralj Henrik III. (rojen leta 1551) iz Poljske (kjer je bil poprej kralj) potoval v Pariz po smrti kralja Dragotina IX. — tako nam pripovedujejo dnevne kronike — so mu o tej priložnosti napravili raznih sijajnih slovesnost, in ga vozili v barki Schiavoni (to je, Slovani). Niso pa vendar tam bivali samo tisti krepki, močni in korenjaški ljudje (thews and sinews of strong men), ki jih je primorje rodilo. Andreas Schiavoni, rojen Šibenčan (Slovan), stoji skorej na najvišji stopnji v beneški šoli, kar se tiče malarije (ali slikarije), in Šibenik mora biti zares ponosen, da mu je rojstno mesto.“ — Tako Paton.

2. Tržaški Slovani. ***)

Potem, ko je Paton djāl, da se nikjer ne zapazuje tako različno in pa ob enem tako mikavno stanovništvo kakor v Trstu, in da je tam po pravem slovanski, talijanski in nemški živelj, pride na pogovor o Slovanih tržaške okolice. „Tisti krajnski (Carniolan) kmečki ljudje“ — piše Paton — „možki in ženske, ki se poganjajo po trgu in stanujejo po vseh vaséh okoli Trsta na ondodnih višavah (pa vendar tudi v ravnini — Pis.) so Slovani ali Vindi, in govore prav tisto narečje, ki ga je slišati po Istri, po Koroškem in po doljnem Štajarskem. To narečje je sicer različno od ilirskega, pa vendar mu podobniva. Oni so težke krvi (otožni ali neveseli — to je, melanholičnega temperamenta — glej pa zdolaj opazko), če jih primer-

jamo s Talijani in (?) z Nemci, in so bolj plašni in nezaupni, kakor trdega in nedobrotnega srca; zategadel ni dvomiti, da le pomotno razumenje jezika je dalo priliko Goldsmith-ovim besedam, ko pravi, da „sirovi kranjski kmet tujcu vrata rad zapera.“

O p a z k a. Da so Slovani (Slovenci) tržaške okolice težke krvi — otožni ali neveseli, ni res! Ko bi si bil Paton prizadeval jih kaj bolj spoznavati, bi se bil popolnoma prepričal, da niso nikakor taki; prepričal bi se namreč bil, da oni so le mirni in resnobni, ali temveč (sicer pa ob svojem času) modri, kakor po navadi oni sami dejo; zraven pa so vendar tudi nekako odurni. Naši krepki in korenjaški tržaški Slovenci sploh, možki in ženske, lepe rasti in postave, so morda zato take narave, ker so pridni in se z delom neutrudljivo pečajo, ki si ga skrbno iščejo, kjer si bodi, da le sebe in svojo družino pošteno preživljajo. Oni so vrtlani, poljedelci, vinorejci, zidarji in kamnotesci. Zraven tega pa so mlajši možje celó tudi izurjeni in vrli vojaci, oblečeni, kakor vemo, po domače ali po narodski, in pa v potrebi zvesti stražniki tržaškega mesta ali tudi njegove bližnje okolice, zlasti ponoči. Mnogokrat si vzame mladeneč in tudi oženjen mlad mož, brž ko se je na večer, morda celó po eni uri hodá, iz dela domú vrnil in kaj malega pojedel, puško na ramo, in gré pa na stražo čez noč, čeravno drugi dan dela kakor po navadi. Komaj bi kdo kaj tacega verjel, ako se sam ne prepriča; ne verjel bi, da tudi ženske, posebno perice, in pa tiste, ki pečejo kruh za Trst (tako imenovane barškice), so tako delavne in marljive, da v enem tednu morebiti komaj dvajset ur spijo. Mnogo jih lahko vidiš po cesti, da na svojih oslih sedeče dremljejo, ko gredó s kruhom v mesto ali pa od tam vračaje se popoldan proti domu.

Pa vendar pri vsem tem so ti ljudje ob svojem času (in to je gotovo tudi prav!) veseli in dobre volje, so zeló razgovorni, se radi šaliijo in burke uganjajo med seboj in tudi med družimi, kadar se jim podaja priložnost. Oni radi prepevajo, plešejo in ljubijo godbo (muziko), saj kot vojaci imajo celó tudi svoje znamenito in izvrstno bando ali društvo godcev, ki šteje veliko udov.

Živa resnica je pa, da tržaški Slovenci so mehkega in dobrotnega srca, zraven tudi pobožni, kakor so sploh Slovenci p o v s o d, in pa pošteni: o hudodelstvih kakoršnih si bodi, se nikdar med njimi nič ne sliši; le navadno je pri marsikterih, da nedelje in praznike prevečkrat v zelo obračajo — z vinom in z jedjo, in da so preveseli! Škoda velika, ker to jih razdeva v njihovem gospodarstvu. Pa le bližina zapeljivega velikega mesta je tega kriva!

J. G. Vrdelski.

Otročarije iz Istre.

Nabral J. Volčič.

Peteh kokodače: Ja san gospodar, ja san gospodar!

Krkoša kokodače: Peteh gospodar, peteh gospodar!

Ko jaje znese: Jaje za petak, jaje za petak!

Lastovica poje: San se rano stala, san se oprala, san se oprala, san jur vode donesla, ti pa spiš!

Prepelica poje: Pojd pomoč, pojd pomoč (žeti)!

Ptič vinarič: Pij, pij, ma ne prolij!

Ladvica (škrjanec): Šij, sij, sij; ori, ori, ori!

Deca dim zagovarjajo:

Dim, dim pod Labin (Albona),
Nimam beči ni soldin.

Tamo dole ribu jidaš (= drva),
Semo gore kosti mečeš (= dim).

*) Na strani 149.

**) To je živa resnica!

***) Na strani 411. 412.

Tičje delo: Šoja je prinesla loja,
Vrana graha,
Miš kotlič,
Pak je prišal županić (zaunkönig),
Je rekal: sve to van je nič.

Deca Vlahom pojejo: Vlah beri leču, beri grah,
Naberi ga punu vreću,
Da ti Bog dá dobru srieću!

Deca prst na prst na ruci stavljaje: Nabrnaš*) kruha,
imaš mi ne daš, s palicon mi pretiš, šibon me loviš, kr-
vavin kamikon me po glavi tučeš; ki mi ča podeli, Bog
mu srieću pobeli, ki mi nič ne podili, da bi ga vuči
pojili.

Ko sirak okapljajo:

Sorgon (sorgo-sirak) lačan te kopan,
Kad te budeh žel,
Te boh do sita jél.

Dopisi.

Iz Prage 28. okt. ☼ „Zvezda jugoslovanska“ prevzvišeni vladika Strossmayer je bil v zlati Pragi. Že saboto večer je šla novica po narodnih krogih, da pride po železnici in da ostane za kaka dva dni med nami, in še tisti večer hiteli so mu se poklonit prvaki naroda českega. V nedeljo obiškuje vzvišeni potnik cerkve naše — gospod kanonik Štulec mu je vodnik — sprejme odbor akademiške čitavnice; obišče na večer, da se prepriča o napredovanju naroda českega v vedah, umetnostih in omiki sploh, začasno narodno gledališče, v ponedeljek pa česki muzej, razstavo na žofinskem otoku, in dekliško narodno višo šolo. Ko stopi blagi gost z gospodom Riegerom v ložo — davali so „Belo ženo“ in odgodli so že kos ouverture — vstane narod in zagrmí „živio“ in „slavo“; godba prestane, le glas trombe veselo poje med stoternimi pozdravi. Ko utihne ljudstvo, začne se ouvertura od kraja na čast visocemu gostu, in sprejeta je z živim ploskom. Igrali so izvrstno. V česki dekliški šoli prebil je prevzvišeni gospod celo uro, radostno poslušal poduk v domači besedi, in preprijazno nagovoril mladino pri odhodu, opominjaje jo, naj ji „vera in domovina“ bodete vseskozi svetinji življenja njenega. Druga pot v ponedeljek veljala je gospodu kardinalu in višemu vladiku knezu Schwarzenbergu, kteremu se pa ni zdelo, kakor pravijo, odvrniti pozdrava, ker podal se je na grajščino svojo na deželo. Popoldne sprejme plemeniti gospod tukajšnje Jugoslovane, Hrvate in Slovence. Sluga jih napové. Vrata se odpró, na vratih je sam gosp. Strossmayer: „Zdravi mi, dragi moji; le naprej, le noter“ vabi jih v sobo. Hrvat pozdravlja potem s krepko besedo v imenu svojih južnih bratov slavnega gospoda govore med družim: „Prevzvišeni vladika, zvezda jugoslovanska! zapustil si svoje ovčice in svoj narod, da pojdeš na daljne pota, naptuji svet. Daleč od mile domovine uklanja se Ti nekoliko Hrvatov in Slovencev, mala vejica tistega naroda, ki si ga od nekdanj ljubil in mu pomagal do dušne omike in telesne blagosti. Goreče molitve je pošiljal do neba ta narod pri Tvojem odhodu, in jih še pošilja, da Te spremlja krilatec Božji med Tvoj narod, ki težko ravno zdaj bode pogrešal svojo zvezdo vodnico; pa to ga bode tolažilo, da na tujem njega ne pozabiš. Živio prevzvišeni naš vladika Strossmayer, živio!“ In „živio“ navdušeno povzame vse društvo. „Res — odgovarja z milim glasom vladika — res, da se srčno radujem, da sem vas tukaj našel. Vi ste daleč od svojega doma; pa ste v Pragi med svojimi brati, in to je prav. Bil sem po mestu, ogledal

sem muzej in razstavo na žofinskem otoku, pa prepričal sem se, da so Čehi že na jako visoki stopnji. Koliko in kako lepih reči je na razstavi in v muzeji, koliko zakladov vam podaja bratovski narod: o naberite si ved, naukov in skušinj sebi na korist, in v prid svojemu narodu, ko pridete kedaj v svojo domovino. Izobrazite se pa tudi v umetnostih; nikjer ne slišite tako lepega petja, kakor tu; pa saj imajo res Čehi pevcev, ki se lahko tvegajo kjerkoli peti in meriti se s vsakterim. Izobrazite se pa, dragi moji, po kristjansko; ne puščajte v nemar vere! Človek je še le tedaj človek, ko spojuje z vedami tudi verno, blago srce, in narod je srečen, je res narod, ko druží s telesno omiko verni duh. Kar se mene tiče, grém za sedaj iz dežele, pa ako Bog dá, vrnem se kmali, in ostati hočem tedaj zvest svojemu dosedanemu načelu in delovanju do tihega groba, to je, delati hočem z Božjo pomočjo tako, da poreče kogarkoli pripelje pot na mojo gomilo: Tu počiva pošten mož; mir prahu njegovemu!“ — Zdaj se obrne prijazno k vsakemu posebe in popraša vsakterega po imenu, domu in stanu. Veselja se sveti obraz blagemu gospodu, ko vidi pred seboj Hrvatov iz vse trojedine kraljevine. „Vi ste?“ — vpraša črnobradca. „N. iz Dubrovnika.“ — „Tedaj Dubrovčan! pa saj vam je res vès obraz starih vaših slavnih predodov“ — reče vladika in poboža mu črno brado. — „Vi ste?“ „Mi smo Slovenci.“ „Ponašati se smete, da ste Slovenci; vi imate mnogo izvrstnih mož; ste že daleko: le vrlo naprej! Še enkrat, dragi moji, priporočujem se vaši molitvi; z Bogom!“ — Ginjeni vkliknejo vsi še „živio“ in odidejo; vsakter radosten, da je gledal v lice možu, ki toliko dela za blagor svojega naroda, in premišljevalje njegove besede. — Na večer bila je slavnost v „meščanski besedi“ na čast vladiku ljubljenu. Okoli sedmih se pripelje slavni gost pred „besedo“, in stopi z voza med grmečimi živio- in slava-klici zbranega ljudstva. „Že pride, že je tu!“ — se sliši po dvorani. Pevsko društvo „Hlahol“ vrlo zapoje naš „Naprej.“ Vse je na nogah, spremljan od gosp. Palackega stopi v dvorano in „živio!“ „slava!“ grmí, da se dvorana trese. Vidil sem že marsikje navdušenih ljudi; al take navdušenosti nisem še vidil nikjer. Česki narod je miren, tih; al v ponedeljek večer je bil vès drug. Z živio- in slava-klici je bila navdušeno sprejeta vsaka pesem, peta milému gostu na čast; pa bilo je res petje, petje izvor same navdušenosti in srčnih občutkov, iz prs preslavnih slovanskih pevcev: vodil in pel je gosp. Lukez, pel je gosp. Strakatý. V zboru so peli: „Naprej“, „Naše probuzení“, „Husitska“, nek hrvašk zbor; národne pesme. Sam je pel med družimi pesmami gospod Lukez: „Kde stanak moj“. Nazdravljalo se ni, tudi ni se pokazal vladika ljudstvu, ki je neutrudeno pelo celo uro zunaj na ulici: „Naprej“, „Hej Slovani“, „Složno, složno“ in odgovarjalo na vsaki „živio“ v dvorani s silnim „živio“, dokler nista iz dvorane stopila na ulico gosp. mestni župan in podžupan in rekla ljudstvu, naj se v miru razide, kar je tudi storilo. Pri vstopu je predstavljajal vzvišenemu gospodu dr. Palacky mnogo gospodov, med njimi tudi dr. Purkyně-a. Milo je bilo viditi, ko si podasta gospoda roke: „Servus, servus, tedaj v zlatni Pragi!“ so edine besede, ki jih radosti vès prevzet more izreči starček Purkyně. Pri mizi, nalašč vladiku pripravljeni, sedé še gospodje Palacký, Rieger, mestni župan Bělský, njegov namestnik Dietrich, Štulec in pozneje dr. Brauner. Okoli desete vstane vladika k odhodu; vsa dvorana poje navdušeno „Hej Slovani“ in vpleta vmez gromovite „živio!“ ko ga spremlja do stopnjic. Kaka navdušenost! Pa kaj bi še le bilo, ako bi bila dopustila sl. policija veličastno bakljado, ktere se je hotel vdeležiti „Sokol“, „Čtenarsky spolek“ in

*) Brnati, to je, brati.